
Inledning

När vi i Divanredaktionen samlade material till detta nummers tema, *Fundament och fundamentalism*, drabbades vi av nyheten att ett terrordåd genomförts i centrala Stockholm, där en tung lastbil mejade ner fredagsflanörer på Drottninggatan. Varningsrop och ögonblickets rådighet medförde att dödsoffren slutligen begränsades till fem människor, medan liknande dåd på andra platser i Europa skördat långt fler liv.

Skakade fann vi att många av de frågor som väckts av vårt tema oväntat tragiskt fått ytterligare skärpning. Flera texter anknyter till frågor om religiös fundamentalism, ungdomars utsatthet för radikaliserings och de psykologiska mekanismer som verkar hos en fanatiker som sätter sig bakom ratten för att döda oskyldiga stadsvandrare och skolbarn.

Numret har blivit omfattande, då det också innehåller grundläggande psykoanalytiska texter om fundamenten för den psykoanalytiska synen på människans själsliga förutsättningar. Se bidrag som Carin Franzéns klargörande kommentar till Lacans syn på de psykoanalytiska grundbegreppen och Johan Erikssons framställning av Oidipuskomplexets betydelse för människoblivandet. Arne Jemstedt å sin sida diskuterar och problematiserar den ”psykoanalytiska grundregeln”: fria associationer.

I sitt bidrag till numret utvecklar Jonathan Lear hur ett psykoanalytiskt ögonblick kan betraktas på olika sätt, och kastar kanske därmed även ljus på hur man från olika aspekter också kan skärskåda en terrorhandling. Och Christina Ouzounidis lyriska essä utgår från en av världslitteraturens

mest centrala exempel på hur makten får syn på sin egen begränsning: "spegelscenen" i Shakespeares Rickard II.

Själva terrorhandlingens psykologi och fasansfulla logik har blivit föremål för en berörande och nyproducerad text från den 30:e Europeiska psykoanalytiska kongressen i Haag i år, där Denis Hirsch utvecklat insiktsfulla formuleringar kring radikalisering och därmed följande förändringar av relationerna till andra. Texten presenterades som plenarföredrag – dagen efter terrordådet i Stockholm. I ett samtal med Lene Auestad i Oslo nyligen återger John Swedenmark hur mångårigt sysslande med verksamhet kring psykoanalys och politik kan fördjupa det offentliga samtalet på de nya politiska arenor som i nutiden får världen att byta skepnad, allteftersom människor tycks alltmer frustrerade i sin tillvaro. Även Tania Espinoza knyter an till relationen mellan psykoanalys och politik i sin presentation av den katalanska psykoanalytikern Frances Tosquelles, vilken också lyfter fram den poetiska erfarenhetens betydelse för kliniken.

Eivind Engebretsen och David Bell ger i var sin text synpunkter på psykoanalysens roll i psykiatri och det djupt missbrukade evidensbegreppet så som det kommit att användas i psykiatri. Agnes Mesterton återger i en diwanism hur Peter Gøtzsche beskriver hur psykiatrins tillämpning av läkemedelsindustrins styrning av psykiatri i farliga riktningar till och med kan skada själva grundtanken som ju är att hjälpa människor ur psykisk ohälsa.

Katrine Zeuthens text, ursprungligen presenterad vid Nordiska psykoanalytiska kongressen i augusti, visar på den förödande effekten av att placera perversionen bortom den psykoanalytiska förståelsen, vilket enbart kan resultera i en fundamentalistisk syn på den perverses predikament. Hugo Strandberg försöker med hjälp av Freuds tänkande att formulera ett moralfilosofiskt alternativ till en dogmatisk och fundamentalistisk livshållning.

Intresset för Marilynne Robinson som tänkare och författare bara ökar. I sin essä

Förebilden till "Gradiva", relief av marmor, romersk kopia efter grekiskt original från 300-talet f. o, Museo Chiaramonti, Vatikanen

följer Kristoffer Leandoer hennes kalvinism ända tillbaka till den mångbottnade Jean Calvin själv.

Från reliefmotivet *Gradiva* vid Freuds divan följer Nina Weibull ett spår som leder till Akropolisklippan i antikens Aten, och ett andra spår till surrealistkretsen runt André Breton i 1930-talets Paris. Frågan är hur de av psykoanalysens fundament som illustreras av Torberg Foss tolkning av Freuds analys av Wilhelm Jensens roman *Gradiva*, eller Lacans närläsning av psykoanalysens grundbegrepp, kan hjälpa oss att bättre förstå och bemöta alla de hot som växer fram i vår värld, som dessvärre tycks tendera att behärras av alltför många människor som fastnat i förenklade ideologier. Kanske en motdiskurs fann uttryck av vrede, sorg, medkänsla och försoning i det hav av blommor som spontant svallade över Stockholms centrum under veckorna efter terrordådet.